

Культура

К...

щоп'ятниці

всеукраїнський тижневик 2010 р.

і життя

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Антон Чехов

стор. 7-10

**Дім-цукерка
на Андріївському
узвозі**

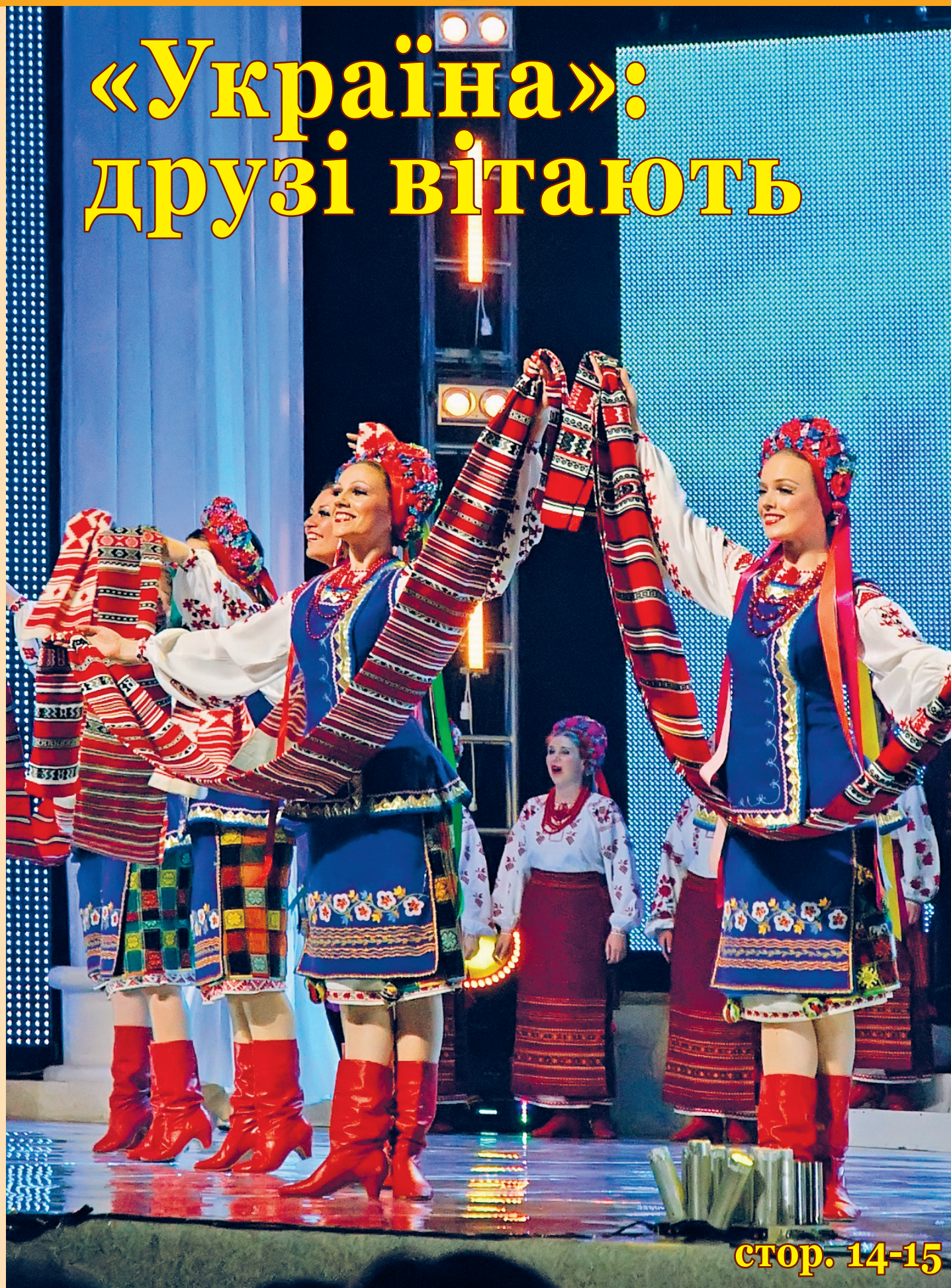
стор. 2

**«Джаз
Коктебель-2010»**

стор. 3

«Україна»: друзі вітають

стор. 14-15

редактор рубрики
«Сучасна музика»
Наталія ЗІНЧЕНКО

сучасне мистецтво

■ ВУЛИЦЯ ІГОР, ІГРИ НА ВУЛИЦІ

Українсько-німецький фестиваль під такою назвою пройшов у Києві на Андріївському узвозі. Його організували Goethe-institut Ukraine, Німецький культурний центр та Центр сучасного мистецтва «Soviart» для того, щоб архітектори і художники представили своє бачення: як уберегти вулиці та прикрасити будинки під час реконструкції історичних місць.

Два дні вирували пристрасті на старовинній мистецькій вулиці. Відкрила фестиваль концертна інтервенція «Камені» композитора Гергарда Штеблера із Німеччини та письменника Сергія Жадана з України, спеціально приурочена до заходу. Понад 100 музикантів – Національного академічного духового оркестру України, Київського муніципального камерного хору «Хрещатик», Київського ансамблю ударних інструментів Ars Nova та ансамблю Nostri Temporis виступили на сцені, влаштованій на узвозі.

На фесті було продемонстровано 11 найкращих пропозицій поданих митцями на конкурс «Візуальні проєкції майбутнього Андріївського узвозу».

■ ПРОЕКЦІЇ МАЙБУТЬОГО

Художники досить по-різному уявляють майбутнє узвозу. Скажімо, інсталяція Віктора Зотова «Пустота 22Б» – це спроба заповнити пустоту біля будинку. А рішення прийшло досить несподівано: митець зустрів на сходах іноземку із песиком, яка на його запитання: «Чи подобається вам тут?», здивовано відповіла: «А що тут може подобатися? Подобається там, нагорі та внизу, на узвозі. А тут же нічого немає. Пустота».

На фотовиставці Goethe-institut Ukraine Ortszeit Local Time (місцевий час) Штефана Коппелькамма представлено міські панорами Східної Німеччини 1990-х років та через 10 років, які показують зміни після возз'єднання.

Інсталяція «Свіже дихання» галереї «Ра» та Олексія Малиха – із фігурами, легені яких повні відходів, порушує проблему засмічених вулиць.

Фотограф Андреас Герцау (Німеччина) перетворив узвіз на галерею, розмістивши на фасадах трьох будинків свої крупно планові світліни в інсталяції «Люди», котра нагадує, що місто існує для людей, а не навпаки. Знімки зробив під час робочих поїздок до Києва.

У проєкті «Дай» Івана Губенка та Романа Целікова з вулиці виростають руки, простягнуті в проханні. І хоча їх на другий день уже частково повідбивали, в цілому вони виглядали досить незвично.

«Живі стіни» заповнили графіті Олексія Приймака та Interesni Kazky.

А ввечері з заходом сонця в небо злетіли китайські ліхтарики у формі хмарочосів у перформансі «Хмарочоси, прощайте!» Оксани Чепелик.

Наталія ЗІНЧЕНКО

Дім-цукерка на Андріївському узвозі

Наталія ЗІНЧЕНКО

На українсько-німецькому фестивалі «Вулиця ігор, ігри на вулиці» архітектори і художники пропонували варіанти мистецько-соціальної реконструкції старовинних куточків мегаполісу

Серед багатьох варіантів «упаковки будівель» на Андріївському узвозі чи не найяскравішим був «Дім-цукерка» (інсталяція Євгена Матвеева). Митці запакували стару хитку споруду в обгортку для цукерок. Сюжет нагадує про минуле літо, коли спека у Києві сягала сорока градусів. Тож на вулицях столиці – біля Софії та пам'ятника Богдану Хмельницькому – в уявленні художників з'явилися пальми і верблюди, мавпочки і папути. Дах прикрасили написи Goethe-institut Ukraine та Soviart. Неподалік будинку «виросла» пальма, стовбур якої вигнули з пластмасових відер, посаджених на будівельну піну.

Євген Матвеев пояснив: «Ми вирішили додати дому-цукерці деяких характерних аспектів. Створили пальму, листя якої виготовлені із об-

горток цукерок. Для цього закупили 12 кілограмів солодоців і пригостили учнів молодших класів 14-тої київської школи (до речі, із німецькою мовою вкладаєня). Працювали в співвотрстві із художником Олександром Новіковим, моїм сином Олексієм Матвеевим, дружиною Мариною Матвеевою, Патрицією Токав-Седх та Наталією Зіновчук. Електронне забезпечення Олексія Ляпідевського».

«Якщо б усі будинки, які потребують ремонту, запакували таким чином, то у мешканців вулиць, незважаючи на навколишнє будівництво, створювався б чудовий настрій, – переконані представники Goethe-institut Ukraine. – Футуризм у цьому сюжеті представлений спогадами про минуле літо і про те, що Київ може невдовзі стати тропічним містом і конкуруватиме із Єгиптом».

КІТ-БЕГОМОТ БІЛЯ ДОМУ БУЛГАКОВА

Охороняв цю пишну красу Кіт-Бегемот, який сидів на стовпі, щоб себе показати та подивитися на людей височини. Ідея проєкту Кіт-ліхтар належить Ользі Лучній, а художній образ і виконання – Патриції Токав-Седх. Електронне забезпечення Олексія Ляпідевського.

Керівник Центру сучасного мистецтва «Soviart» Віктор Хаматов, коли дізнався

про ідею із Бегемотом прохав авторів з'єднати його в єдину систему із домом-цукеркою, який асоціюється із півднем, карнавалом, святом. А свято потрібно зберегти, тож саме кіт мав об'єднати систему.

Кіт і насправді містичний. Особливо ввечері, коли світить очима, зробленими із різних автомобільних фар, то насправді виглядає як булгаківський. А вдень – смішний, задеркуватий, дещо навіть дурасуватий.

«Кіт-Бегемот не міг не з'явитися на Андріївському узвозі, біля дому Булгакова, – вважає Патриція. – Щоб зробити його одним із елементів дому-цукерки, ми до стовпа протягли різнокольорові дротики».

До речі, художниця створила вже цілу серію джазових котів. Вони веселі, смішні, і кожен по-своєму харизматичний. У когось більше гротеску, в когось менше. Хтось схожий на джазового музиканта, хтось – на виконавця. Є маститі жінки «метри» і витончені кішечки «солістки».

Під ліхтарем-Бегемотом зручно примостилися лави у формі пазлу. Ідея належить Катерині Радченко та Андрію Косаківському, виконав Олександр Новіков. Електронне забезпечення Олексія Ляпідевського.

Пазли неначе запрошують зупинитися і перепочити. До того ж уночі підсвічуються зсередини. Представники із Goethe-institut Ukraine пожартували, що потрібно було б ще й підігріти вмонтувати, щоб подорожнім було тепло восени.

Фото Олександра НОВІКОВА

На знімках: дім-цукерка; головний натхненник проєкту Євген Матвеев; художник-співавтор Олександр Новіков; Патриція Токав-Седх із котом Бегемотом

головний редактор
журналу «Музика»,
редактор рубрики
Ольга ГОЛИНСЬКА

музика

На знімках:
Олег Гаркуша («Аукцион»);
Денис Забавський;
гурт «Серебряная свадьба»

«Джаз Коктебель-2010»: територія свободи та імпровізації

Ганна КАРПЕНКО

У Криму відбувся Восьмий міжнародний фестиваль джазової і world музики «Джаз Коктебель». Його гості та учасники провели чотири незабутні сонячні дні на березі Чорного моря. Організатори форуму традиційно запропонували слухачам широкий спектр музичних вражень

Концерти відбувалися на двох основних сценах – Волошинській та NU Jazz. Перша знаходиться в саду Будинку-музею Максиміліана Волошина. Вона більш камерна, класична. На ній і відкрився фестиваль денним концертом за участю дуету Андрія Прозорова й Вадима Неселовського, гурту Yalta Jam і співачки Кіри Шулаєвої. А ввечері там продовжували «давати джазу» німецький гурт Carsten Daerr Trio та скандинавський дует – саксофоніст Ескіль Ромме і Енс Ульфсанд, який грає на бузукі.

Наступного дня запрацювала сцена NU Jazz. Першими на ній виступив гурт Free Spoken Band разом із Тамарою Балакірською. Між денним і вечірнім концертами на цьому майданчику демонстрували своє мистецтво ді-джеї від радіо Europa PLUS.

Подальше розгортання фестивалю змушувало пристрасних фанатів музики розриватися на частини – вечірні концерти проходили паралельно. То кого ж слухати – Карла Ріттера чи «Аукцион», Пола Роджерса чи Al Foster Quartet?

На Волошинській сцені вдень виступав гітарист Віталій Ткачук у супроводі Віталія Фесенка, Душана Новакова та вже знайомого фестивалю публіці Андрія Прозорова. А наступного дня так само під час денного концерту

музиканти – бандурист Георгій Матвіїв з України та білорус Денис Забавський, який грає на балалайці, – доводили, що джазувати можна на будь-якому інструменті.

Вечірні концерти на NU Jazz вражали розмахом. Хоча перший вечір і не був власне джазовим за стилем музики, що лунала зі сцени, та він був істинно таким за настроєм. Співачка Жюлі Етланд у супроводі FAERD trio, учасниками якого стали, зокрема, згадані вище Ескіль Ромме і Енс Ульфсанд, а також гурти «Серебряная свадьба» та «Аукцион» буквально запалили усіх присутніх.

У рядах слухачів, як це охарактеризували ведучі, відбувалася справжня вакханалія. Кабаре-бенд «Серебряная свадьба» та його солістка Бенька – відкриття минулорічного «Джаз Коктебеля» і щасливий виняток цього фестивалю (зазвичай організатори не запрошують виконавців двічі поспіль) – вразили своїм невгамовним артистизмом. Попри те, що вони представили здебільшого новий репертуар, пісні на кшталт «Смерть і пылесос» були відомі багатьом шанувальникам колективу. Щодо «Аукциону», то їхній виступ був відверто класним, – це визнали як фанати гурту, так і самі музиканти. Прозвучало багато композицій, знаних не одним поколінням меломанів – «Все вертнется», «Зимы не будет».

Нічний концерт продовжувався у тому ж ритмі: «ДахаБраха» із Карлом Фріерсеном (солістом De Phazz), регі у виконанні білоруського гурту «Аддис Абеба»...

Другого дня на NU Jazz відпочивальники Коктебеля могли переконатися, що Україна та Росія мають хорошу джазову молодь, яку, тим не менше, вже помітили в музичних колах Німеччини, інших країн Європи, США.

Упродовж години Тамара Лукашева, Юхим Чупахін, Ілля Алабужев та Ігнат Кравцов натхненно імпровізували.

А той вечір був «джазовіший» за попередній: повітря наповнилося звуками саксофона – спочатку Вадима Ейлеркінга, а потім учасника Al Foster Quartet Елі Діджибрі. Виступ квартету Ела Фостера захопив увагу слухачів майстерністю, точністю і відпрацьованістю виконання композицій. Легенда Ел Фостер, який свого часу грав із зірками світового джазу – Майлзом Девісом, Сонні Роллінзом та іншими, – став справжньою прикрасою фестивалю.

Завершив концерт улюбленець публіки Олег Скрипка із кабаре-бендом «Забава». Вони розгорнули на сцені справжнє дійство.

На закритті «Джаз Коктебеля» Джеррі Бергонці та «Дети Памира» потішили на прощання прихильників якісної музики.

Звісно, вхід на концерти фестивалю не був безкоштовним. Ціна за квитки – результат цілеспрямованої полі-

тики організаторів форуму. Із одного боку, вона дає змогу відсіювати випадкових слухачів, а з іншого – дозволяє запрошувати відомих виконавців, у тому числі й із-за кордону.

Фестиваль не обмежувався концертними заходами. Показ фільмів у супроводі живого звучання музики, додаткові імпровізаційні сцени, безліч вуличних музикантів, «територія усвідомленого життя» (цікаві практики типу йоги, до яких міг долучитися кожен) і, звісно, чарівна природа Коктебеля допомагали перетворити свято музики на свято життя.

На знімках:
Carsten Daerr Trio; Володимир Волков,
Володимир Федоров («Аукцион»); ведучі
Анастасія Касілова та Олексій Коган
Фотознімки Надії Коваль;
Олексія Любанька; Дар'ї Кветкіної

лауреат мистецької премії «Київ» імені Анатолія Москаленка, редактор рубрик «Музеї», «Діаспора» Людмила ЧЕЧЕЛЬ

діаспора: литва

■ ОСЕРЕДКИ УКРАЇНЦІВ

В Литві існує 20 організацій українців, у тому числі – шість громад українців із осередками у містах: Вільнюс, Вісагінас, Йонава, Каунас, Клайпеда, Паневежис. У містах Вісагінасі, Йонаві, Клайпеді діють недільні школи. При Громадах працюють українські музичні колективи: «Просвіт» (Клайпеда), «Смерічка» (Каунас), «Калина» (Вісагінас), родинний ансамбль «Світлиця» (Вільнюс), дитячий колектив «Мрія» (Клайпеда). У Клайпеді працює Музей України (керівник Лариса Анохіна).

Щотижня на литовському національному телебаченні виходить передача «Трембіта» українською мовою (режисер Віктор Чернишук). Що два тижні на Литовському національному радіо виходить україномовна радіопередача «Калинові грона» (режисер Юрій Паньків).

Одним із місць регулярних зустрічей української діаспори й осередком духовного життя громади є греко-католицька церква Пресвятої трійці у Вільнюсі, побудована у 1514 році на кошти литовського гетьмана та українського князя Костянтина Острозького. Служба в ній ведеться українською мовою.

■ «УКРАЇНСЬКИЙ ВСЕСВІТ» АНЖЕЛІКИ РУДНИЦЬКОЇ

У Литві відкрилася виставка робіт української художниці Анжеліки Рудницької «Український всесвіт» в художній галереї «Йозас-Арт» Вільнюса

Посол України в Литовській Республіці Ігор Прокопчук у своєму вступному слові привітав із цією подією усіх представників української громади Литви.

Він розповів про тісні зв'язки та особливе ставлення відомої виконавиці Анжеліки Рудницької до Литви та її жителів, де вона неодноразово концертувала в рамках своїх попередніх європейських турне, а тепер повернулася вперше, вже в новій якості художниці.

У відкритті експозиції української майстрині також взяли участь заступник голови литовської частини Міжпарламентської асамблеї Верховної Ради України та Сейму Литовської Республіки Йонас Ягмінас, мистецтвознавець. Вони виступили із промовама, в яких тепло вітали нагоду ознайомитись ближче із сучасним мистецтвом України, її багатю культурою.

Роботи відомої української майстрині виконані технікою, яку фахівці назвали вишиваним живописом. Опираючись на багатовікові традиції народного мистецтва, Анжеліці Рудницькій вдалося створити свій власний неповторний стиль, який гармонійно поєднує в собі історію та сучасність, модернізм та мультиетнічність.

... і шепіт зорі навесні

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

**Пісня, мов птаха,
легко й дзвінко злетіла
високо-високо,
здається, огорнула
весь світ і полонила,
проникла у кожне серце**

На сцені Національного палацу мистецтв «Україна» звучала пісня «Ой сивая зозуленька» в обробці Миколи Леонтовича. Виконували її тріо Ластов'яків родинного співочого гурту «Світлиця» із Литви – мама Оксана, доньки Ірина та Богдана. Твір звучав а капела. Сьогодні моя розмова із Оксаною та Романом Ластов'яками.

– **Як і коли прийшла думка створити родинний гурт, чому обрали саме таку назву?**

– Ідея створити родинний гурт визріла в Литві, куди ми поїхали працювати після закінчення Дрогобицького педінституту. Спочатку то був дует, а коли з'явилися діти Іринка та Богданка, а ще й прийшла зі Львова мама, ми створили родинний гурт.

Чому «Світлиця»? Назва пішла від пісні Ігоря Білозіра. Саме у тексті цієї пісні ми знайшли найважли-

віші для себе слова: «Рідну домівку покинув, але ніщо не забув». Із цим і ми йдемо по життю. На чужині найважливіше зберегти себе і свою мову, а також шанувати мову народу, де живеш.

– **Що для вас є українська пісня? Яка улюблена у кожного із вас?**

– Для кожного із нас українська пісня – це самоутвердження на чужині. Улюблена пісня Оксани – це її власна на слова Ганни Маняко «За те, що чекав». У Романа – «Пісня про маму». Слова та музика власні. У Іринки та Богданки «Ой сивая зозуленька» в обробці Миколи Леонтовича. Саме її вони виконували на III форумі Українців Світу. Пані Ірини Ільниць-

кої – «Реве-гуде негодонька» на слова Лесі Українки. Можливо, тому, що мама походить із Лесиноного краю.

Найкращим визнанням української пісні литовцями є той факт, що вони вважають пісню «Рідна мати моя» литовською народною піснею. До своїх пісень литовці ставляться дуже трепетно. Про це свідчать широкомасштабні фестивалі народної пісні. Наприклад, по литовському радіо та на телебаченні звучать виключно литовські та кращі зразки закордонної музики. Чого, на жаль, ми не чуємо в українському ефірі.

– **У вас надзвичайно гарні костюми. Їх виготовляють на замовлення?**

– Так, ми маємо кілька комплектів костюмів. Перші були виготовлені на Україні за програмою підтримки діаспори. Це – завдячуючи Посольству України в Литві. Власне, у нас і доньки та й Оксана вишивають, але виключно заради задоволення.

Маємо колекцію старовинних сорочок, подарованих нашими шанувальниками із України.

– **Окрім пісні маєте ще й інші захоплення? Чим займаєтесь на дозвіллі?**

– Любимо подорожувати. Особливо на воді. Тобто на байдарці. Із малих літ наші діти подорожують із нами. Пройшли пів-Латвії і майже всю Литву.

Улюбленою українською стравою є борщ та вареники. Найулюбленіше місце на землі для нас – це Карпати. Відпочиваємо там душею.

Молодша дочка Богданка чудово малює українські пейзажі, а старша Іринка пише вірші та тексти до пісень. Як ось, приміром:

Земля наша рідна –
то є Україна.

Ми бачимо часто її уві сні.
Ми бачимо гори, ми бачим долини.

Ми чуємо шепіт зорі навесні.

Загадковий Lietus

Всього лише ніч, і ми – у старому Вільнюсі! Величезна кількість крамничок із різними камінцями, особливо бурштином, приємно радувала українських туристів

Наступного дня на нас чекала дорога до міста Тракай, де знаходиться середньовічний замок і ще одна цікава несподіванка... Яке то щастя бути на справжній шоколадній фабриці! Стільки марципану, білого та чорного шоколаду і горішків може лише приснитися!

Захоплююча екскурсія швидко минала і ми вирушили у ще одне місто –

Вісагінас, яке знаходиться у мальовничому краї озер.

Місто зустріло насиченою програмою, яка була надзахоплюючою. Веломандрівка через усе місто та по лісах

надовго запам'ятається особливо для тих, хто зазвичай не має можливості крутити педалі. Нам довелося побувати у Центрі національних культур, де навчаються представники різних національностей.

Попереду нас чекала захоплююча мандрівка на паровозі. Ми перенеслися на 80 років назад, коли люди на потязі пересувалися зі швидкістю 20 км/год. Як справжні знавці українських пісень ми влаштували переспіви із литовськими пасажирами.

А шамотіс – традиційний литовський весільний хліб поїхав із нами у Київ, як символ солодких спогадів про Литву. І тепер ми точно знаємо, що Lietus – це – дощ!

Богдан СОЛОПЧУК

письменниця, редактор
рубрик «Світова культура»,
«Література»
Наталка БіЛОЦЕРКІВЕЦЬ

література

■ ГОЛОСІЇВСКА ОСІНЬ З ВІРМЕНСЬКИМ АКЦЕНТОМ

На подвір'ї Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського пройшло 42-ге традиційне мистецьке свято «Голосіївська осінь». Цьогоріч воно було присвячене українсько-вірменським культурним взаєминам. Адже Максим Тадейович був великим другом вірменського народу, переклав українською чимало перлин вірменської лірики.

Погода була чудова, світило ясне вересневе сонце, а на майданчику біля музею, де зібралися численні гості, виставили картину Сергія Шишка «Голосіївська осінь», яку відомий художник подарував музеєві ще 1968 року.

Вступне слово директора музею Вікторії Колесник – а далі виступали знаний поет, президент товариства «Україна–Вірменія» Іван Драч; Надзвичайний та Повноважний Посол України в республіці Вірменія (2005–2009) Олександр Божко; шеф-редактор журналу всесвітньої літератури «Всесвіт» Олег Микитенко; доктор філології, професор Київського університету імені Тараса Шевченка, дослідниця і перекладачка вірменської літератури Людмила Задорожна; голова київської вірменської громади Тігран Каргезян та заслужена артистка України Тамара Аветесянц.

Іхні виступи доповнювалися читанням віршів генія вірменської поезії Аветіка Ісаакяна, які в оригінальній мові читала Асмик Казарян, викладачка вірменської мови у київській середній школі № 88, – а потім співробітники музею читали українські версії цих самих творів у перекладах Максима Рильського.

2010-й – ювілейний рік для нашого музею. Рівно століття тому вийшла друком перша книга п'ятнадцятилітнього Максима Рильського «На білих островах». Школярі рідного села поета Романівки, самі п'ятнадцятилітні, прочитали вірші з цієї пам'ятної збірки.

Юна студентка одного з київських вишів Аревік Егіазарян виконала пісні і про Україну, і про Вірменію! А як похолоднішало, гостей запросили до приміщення музею, де у вітальні стоїть старовинний рояль фірми «Шредер», на якому колись грав сам господар голосіївської оселі... Цього ж дня на старому роялі грав студент Національної музичної академії України Мікаел Гюлазян, завершивши наше свято славетним «Танцем із шаблями» авторства видатного вірменського композитора Арама Хачатуряна.

Валентин ЛИМАНСЬКИЙ

Сергій Шишко. Голосіївська осінь. 1966 р.

Ірина ВІКІРЧАК

«Я знаходжу щось подібне до мови, – нематеріальне, але земне, терестричне, щось колоподібне, що через обидва полюси повертається само до себе і при тому – як це не смішно – навіть перетинає троп(ік)и: я знаходжу... меридіан.»

Саме із цих рядків Пауля Целана, всесвітньо відомого німецькомовного поета, що народився й довгий час проживав у Чернівцях, й постанала назва Міжнародного поетичного фестивалю MERIDIAN CZERNOWITZ. Цьогорічний фестиваль пройшов під знаком Пауля Целана не випадково – у 2010-му виповнюється 90 років від народження геніального поета.

«Здійснилась моя мрія: я нарешті побував на батьківщині Пауля Целана. Адже я вже два десятиліття досліджую його життя та творчість. Заради цього варто жити», – каже Андреас Заурер, – швейцарський поет і перекладач. І цими словами дає зрозуміти, наскільки визначною вважається постання Пауля Целана у Європі, наскільки вшановується і якою аурую ця особистість наділяє вулиці Чернівців. Вулиці, де століттями писалася багатомовна поезія, поступово всмоктувалася у стіни будинків і бруківку – щоб залишитися заледве помітним теплом у камені. Можливо, саме тому Чернівці стають «поетичною Меккою» для західних інтелектуалів.

Меридіан поезії

Таких, як Барбара Відеманн – видавець спадщини Целана та почесний гість фестивалю. Пані Відеманн вперше презентувала у Чернівцях підготовлену нею книгу «Пауль Целан – Густав Хомед: Мені потрібні твої листи» – листування поета із його шкільним приятелем.

Доповненням до образу «моста» між епохами стала відеоінсталяція «Темпль» – виведення зображення колишнього вигляду синагоги Темпль за допомогою потужних відеопроєкторів на теперішній фасад кінотеатру.

Утім, без сумніву, центральною мистецькою формою фестивалю була поезія. Цього року її представляли німецькомовні учасники із Німеччини, Австрії та Швейцарії та «метри» української поезії Юрій Андрухович, Наталка Білоцерківець, Сергій Жадан, Олег Лишега та Ігор Померанцев. Окремі заходи мали наймолодші українські поети. Варто зазначити, що поезія звучала не тільки в оригіналі в авторському виконанні, а й у перекладах – відповідно українською чи німецькою мовою.

Президент фестивалю Святослав Померанцев наважився і на деякі експеримен-

ти. Наприклад, поєднати поезію із танцем (саунд-брейк поезія), із відео (відеопоетична премія «Бук») та з електронною музикою (вечірки електропоезії). Ще одним супровідним видом мистецтва була сучасна фотографія – протягом трьох днів відвідувачі могли познайомитися із роботами Марти Валуєвої та французького фотохудожника Алена Рів'єра (у Художньому музеї Чернівців).

Створивши постановку «Пісок із урн» за творами Пауля Целана, актори та режисер «Незалежної театральної лабораторії» змогли не лише відтворити складний життєвий шлях видатного майстра, але й

культурним дійством у столиці Буковини. «Скажу вам більше, – продовжує у своєму інтерв'ю Андреас Заурер, – поетичний фестиваль Meridian Czernowitz матиме шалений резонанс у Європі. Поети будуть вишикуватися в чергу, аби потрапити сюди до вас. Резонанс у західній пресі таки відбувся: Frankfurter Allgemeine Zeitung, радіо «Свобода», Українська служба новин Бі-Бі-Сі та багато інших масмедіа висвітлювали події фестивалю. Повний медіазвіт, до речі, можна переглянути на офіційному сайті www.meridianscz.com

Залишилося чекати нових гостей у Чернівцях. До

вразили аудиторію поєднанням візуальних образів, акторської гри, музики; несподіваним використанням декорацій та загальним глибоким символізмом вистави.

Таким видався і Міжнародний поетичний фестиваль MERIDIAN CZERNOWITZ – масштабним, дещо хаотичним, але багатим та мульти-

речі, вже почалася підготовка до II Міжнародного поетичного фестивалю, що пройде, тепер можна сказати – традиційно, у перші осінні вихідні – 2–4 вересня 2011 року.

На знімках: Барбара Відеманн; відкриття вулиці Віденської у Чернівцях; Ігор і Святослав Померанцеви; Марк Белорусець, Юліан Шуттінг і Петро Рихло

ПРИНАГІДНО:

Фестиваль «MERIDIAN CZERNOWITZ» організовано Чернівецькою обласною громадською організацією «Культурний Капітал» у співпраці із Німецьким культурним центром «Гете-Інститут в Україні» за фінансової підтримки: Благодійного фонду Арсенія Яценюка «Open Ukraine», Швейцарського культурного фонду Pro Helvetia Warszawa, Австрійського культурного форуму, Міжнародного Фонду «Відродження», Представництва OEAD у Львові, Чернівецької міської ради, Міністерства культури та туризму України, Федерального уряду землі Карінтія (Австрія), Посольства США в Україні, МТК Калинівський Ринок (Чернівці), Готелю «Буковина» (Чернівці), Комплексу «Цецино» (Чернівці), ТОВ «Проект-Інженерія» (Чернівці), Конгресу Національних громад України та особисто Івана Ринжука і Святослава Померанцева.

лауреат мистецької премії «Київ» імені Анатолія Москаленка, редактор рубрик «Музеї», «Діаспора»
Людмила ЧЕЧЕЛЬ

музеї

■ «НА ГОРОДІ ЗІЛЛЯ, А В ХАТІ ВЕСІЛЛЯ»

Під такою назвою на території Музею гетьманства відбувся п'ятий щорічний фольклорно-етнографічний фестиваль традиційного українського весілля Середньої Наддніпрянщини.

Кияни та гості столиці мали нагоду побувати на справжньому українському старовинному весіллі, потанцювати та скуштувати обрядових страв.

Виступали фольклорні колективи та майстри народного мистецтва із Київської, Чернігівської, Вінницької, Рівненської, Полтавської областей. Гості ознайомилися зі старовинними автентичними обрядами: «Випікання короваю», «Наряджання гільця», «Плетіння вінків», «Збирання молодої до шлюбу», «Приїзд молодого», «Зустріч зятя тещею», «Проводи до церкви», «Перегук сватів», «Скривання молодой», «Циганщина»...

На фестивалі продавали весільні вишиті рушники, скатертини, сорочки, народний одяг, ікони, кераміку, вироби із дерева та бісеру.

Оксана СИДОРЕНКО

■ «ВОЛОДИМИР КОРОТКЕВИЧ. БУВ. Є. БУДУ»

Під такою назвою у Національному музеї літератури України відкрилася літературно-мистецька виставка.

Присвячена вона життю і творчості Володимира Короткевича (1930–1984) – однієї з найяскравіших постатей білоруської літератури ХХ століття. Він плідно працював як поет, прозаїк, публіцист, літературний критик, перекладач, драматург і кіносценарист.

На виставці представлені матеріали та предмети з фондів Державного музею білоруської літератури (Мінськ), більшу частину яких було передано сестрою письменника Наталею Семєнівною Кучковською в 1990-ті роки: фотографії, документи, особисті речі, книги із бібліотеки знаного майстра слова.

Людмила ВОЛГА

■ «ТЕРИТОРІЯ СЛОВА»

Національний музей Тараса Шевченка запрошує на вшанування 110-ї річниці із дня народження першого директора Державного музею Тараса Шевченка (1944–1950) Миколи Івановича Мацапури, що відбувається у рамках літературного проекту «Територія слова».

У програмі вечора: відкриття виставки, присвяченої діяльності Миколи Мацапури (видання, фотографії, особисті речі, нагороди), ліричні твори у виконанні студентів Київського інституту музики імені Глієра, перегляд документального фільму про відкриття першого музею Тараса Шевченка.

Олександра ЖЕСТОВА

Тіні забутих предків

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

У Музеї книги і друкарства України за підтримки фонду Леоніда Кучми «Україна» представлено виставку молодої художниці Ірини Ксікевич

Серія її картин «Тіні забутих предків» – це роздуми про місце людини у Всесвіті. В образах втілились вічні уяви про велич народу та незнищенну життєву і духовну силу нашої нації. Підіймається проблема відповідальності людини за все, що вона лишає на землі.

Ірині довелося багато їздити, читати, слухати. Опрацювавши чимало історичного, археологічного та міфологічного матеріалу, створила образи епох, племен та культур, які залишили на теренах України унікальні пам'ятки, свідчення життя й духовного розвитку прадавньої людини. Разом із цим,

в картинах відбивається сучасне світосприйняття. Тільки осмисливши минуле, пізнавши витоки своєї культури та історії, можна чіткіше зрозуміти сьогодення і уявити майбутнє.

– Не так давно я намалувала свою першу картину, – розповідає художниця. – То були квіти. Вона є на виставці. У 2002 році взяла участь в обласній молодіжній олімпіаді із живопису і –

перемогла! Далі стала лауреатом конкурсу «Свіча у вікні», присвяченому пам'яті загиблих під час Голодомору 1932–33 років.

У 2004-му Ірина Ксікевич здобула грант губернатора Дніпропетровської області, а ще через чотири роки – грант Президента України для обдарованої молоді.

Персональна виставка «Тіні забутих предків» вже була представлена в Дні-

пропетровському історичному музеї імені Д. Яворницького. Загалом у свої 22 роки Ірина має 22 (!) персональні виставки, брала участь у 53 виставках і плєнерах.

Картини чарують складним переплетінням особистого та загального, сучасного і позачасового, національного та загальнолюдського. Душевне тепло, цнотлива ніжність та поезія зливаються воедино на площині полотна.

Картини дають можливість сучаснику зануритись у багатий духовний світ наших предків, відчутти вічні цінності та згадати неписані закони, якими вони керувалися в житті.

Вищим законом може існувати тільки категорія «Бог є любов». Цю істину народ ніколи не порушує і досягає потрібних результатів. Імперії народжуються і зникають, а народ лишається. А тому право сили не властиво людям, а тільки право Любові.

Фото авторки

Пленери на київських кручах

Чи відомо вам, як виглядають найпотаємніші і водночас найпривабливіші куточки столиці України? А от відвідувачі Музею книги і друкарства України стовідсотково дадуть ствердну відповідь на це запитання. Завдяки виставці «Пленери на київських кручах»

– Проект «Київ живописний» стартував три місяці тому, – розповідає мистецтвознавець-експерт Тетяна Литвиненко. – Це данина пам'яті Великому Кобзарю до 200-річчя від дня народження і подарунок Європі до 2012 року. Попереду – півтора року пленерної творчості non stop українських живописців – представників художніх шкіл Закарпаття, Києва, Криму, Львова, Одеси та Харкова, звітні салони, великий вернісаж для гостей Євро-2012. Відбувається захід за-

вдяки підтримці фонду Леоніда Кучми «Україна» та Музею книги і друкарства.

На виставці – понад 150 живописних полотен 25 художників із десяти регіонів України, які працювали на київських плєнерах. Найповніше представлена кримська школа живопису. «Вона

перша активно відгукнулася на нашу пропозицію, – розповідає Олександр Заїка, голова ради громадської організації «Мистецький курінь». – Варто зауважити, що у Києві гарно попрацювали юні художники і з дитячого молодіжного центру «Барви України» з Вінниці».

– Ця виставка – не просто дотик до мистецтва, власний погляд, а й думка, як зберегти Київ, – зазначає Валентина Бочковська, директор музею. – Бо, на жаль, сьогодні на очах зникає багато історичних куточків рідного міста.

Усі роботи немов живі. Ось – «Альтанка Михайлівського», відтворена Юрієм Вінтенком, казковий «Дитячий театр» Миколи Чеботару, «Шоколадний будиночок» Наталі Лози...

Наша столиця – найкраще у світі місце! Завдяки художникам з їх гострим поглядом це твердження стає незаперечним.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

На знімку: мистецтвознавець Тетяна ЛИТВИНЕНКО, та директор музею Валентина БОЧКОВСЬКА, на відкритті виставки
Фото авторки

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Із Україною в серці

Іван ОВЕЧКО

Досліджуючи родовід-походження Антона Чехова, найперше мусимо поцікавитися ставленням самого письменника до цього питання. Ми знаємо, що він народився в Україні. Але не кожний народжений у ній є, може бути або визнає себе українцем. Ким вважав сам себе Чехов? І чому? З огляду на місце народження чи згідно з родоводом-походженням? Чи, може, з переконання?

У продовжусього свого жвавого листування як з українцями чи діячами українського походження, так і з росіянами чи «великоросами», Чехов ніколи не говорив про себе як про «великороса» чи взагалі росіянина (хіба тільки в тому випадкові, коли говорив про себе як про громадянина тодішньої Російської імперії) – він скрізь і завжди вважав себе тим, ким він був насправді: українцем за походженням, письменником українського роду в російській літературі, людиною, в жилах якої текла українська кров.

Крім того, що Антон Чехов сам себе називав, визнавав і вважав українцем, маємо численні інші джерела, які свідчать також про українське походження Чехова.

ПЕТРО ЧЕХ ЦЕРКВУ В КИЄВІ ПОБУДУВАВ...

Ось що пише про родовід Чехова його рідний брат Михайло: «Я не знаю, хто був наш прадід по батьківській лінії, Михайло Омелянович. Зі слів батька мені відомо, що у прадіда був брат Петро Омелянович, який з якоїсь нагоди збирав на побудову храму, сходяв усю Росію пішки вздовж і впоперек і справді побудував церкву в Києві» (М. Чехов. Вокруг Чехова. 1960, стор. 34–35).

Також упорядник спогадів Михайла Чехова, коментатор С. М. Чехов подає в тій же книжці (стор. 288) деякі дані про прадіда письменника, які сягають до середини 18-го ст., а про пра-прадіда аж до меж 17–18 ст. Там згадується, що і прапрадід, і прадід були кріпаками. І на тому інформації про далеких предків Антона Чехова майже кінчаються.

Зате від діда і баби родовід Чехова зовсім ясний. Дід, про якого Чехов писав «дід мій був малорос», називався Єгором (в Україні це ім'я вимовляють «Ягор») Михайловичем.

Той факт, що Петро, внук Євстратія (найдалшого предка Антона Чехова, про якого взагалі дуже мало відомо), кинув усе і пішов подорожувати і побудував церкву в Києві, відгукується і на наступних поколіннях Чехових, у тому числі й на дідові Яго-

рові: він, як і двоюрідні діди Антона Чехова й інші родичі, був набожним чоловіком.

Дід Ягор працював на Приазов'ї, виконуючи доручення свого поміщика Черткова, а коли викупився з кріпацтва, купив хату в Таганрозі, але жив здебільшого в селі в 60-ти кілометрах від того міста.

У 1859–60 рр. він жив у селі Вовча Балка на Харківщині. Це свідти він і написав дуже зворушливого листа з приводу народження його внука, тобто Антона Павловича, бажаючи йому всіх благ.

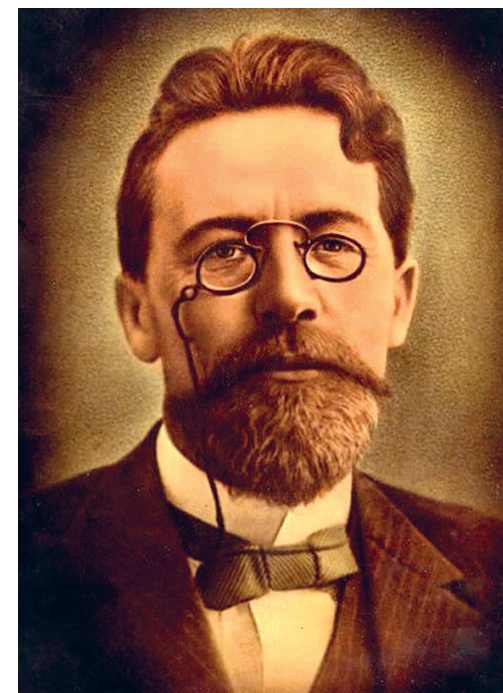
НЕ ЧЕХОВ, А ЧЕХ. ЧЕХ-ХОХОЛ...

Не тільки спосіб життя діда та його братів свідчать про певний зв'язок з Україною, а й саме прізвище діда Ягора Михайловича без кінцівки «ов». У працях багатьох дослідників родоводу Чехова те прізвище подається так: Чех, а не Чехов. Так пише про діда Чехова, наприклад, І. Спектор англійською мовою в історії російської літератури: «Його дід Ягор Михайлович Чех був кріпаком...»

Чех ще перед знесенням кріпацтва сам викупився за 3.500 рублів і став управителем панського господарства» (І. Спектор. Золота доба російської літератури. Айдаго. 1943, стор. 198. Англ. вид.)

Також Советська Енциклопедія подає прізвище діда Чехова – Чех: «Чехов Антон Павлович (1860–1904). Народився в Таганрозі, в сім'ї міщанина (син дрібного торговця). Дід Ч. з прізвищем Чех був кріпаком поміщика Черткова» (Малая советская энциклопедія. М. 1931, стор. 791).

Сам же Чехов під час подорожі на о. Сахалін писав листи до своїх рідних, починаючи

так: «Дорогі мої Чехи!» Він, отже, знав, що прізвище його предків було не Чехов, а Чех.

Що ж до самого слова «Чех», то проф. В. Чапленко, відомий літературознавець, мовознавець і письменник, так пояснює етимологію цього слова:

«Його дід ще мав прізвище «Чех». А це слово не означало, що він чеського роду. Як я тепер з'ясував етимологію цього слова, воно означало те, що й «хохол» (чуприна, оселедець). Правда, цього походження й етнонім «чехи» (Лист В. Чапленка до І.О., з. XII. 1970).

Як бачимо, і в прізвищі предків Чехова є незаперечний український елемент його походження. Здогади деяких людей, чи не був, мовляв, Чехов чеського походження, не мають жодних підстав. А що чуприна посередині голови, як довгий оселедець – це своєрідна прикмета українців у минулому, то й тут не може бути сумніву, що родовід Чехова пов'язаний лише з українцями.

Також саме життя предків Чехова дуже пов'язане з українськими місцями – селами і містами, а не тільки прізвище, до якого пізніше, як відомо, додавалися росіянами – часто навіть без згоди власника прізвища – російські кінцівки «ов» або «єв». Особливо пов'язане життя діда Ягора з українськими місцями після його одруження з Єфросинією, донькою українського селянина Омеляна Шимка. Шимко був кріпаком у селі Зайцеве. Таким чином, обидві лінії родоводу Антона Чехова – від діда і баби – стають відомими як українські. Про саму ж Єфросинію, тобто бабу Чехова, є такий коментар С. М. Чехова.

АНТОН ЧЕХОВ

На знімку:
Антон Чехов
з дружиною Ольгою
Кніппер-Чеховою

БАБУНЯ ЄФРОСИНІЯ ШИМКО ІЗ ЗАЙЦІВКИ...

«Чехова Єфросинія Омелянівна (1806–1878) – бабуня А. Чехова, селянка-кріпачка села Зайцівка (в інших джерелах це село називається Зайцеве. – Прим. І. О.), українка з родини коноводів. Чоловіка свого боялася, називала його на «ви», а поза очима «вони», ходила в українській свитці і в очіпку, була простодушна, наївно вірила в нечисту силу. Після народження молодшого сина Митрофана пішки ходила «після обіцянки» з Ольховатки до Києва на поклони святиням» (М. Чехов. Вокруг Чехова. М. 1960, стор. 291).

Беручи до уваги, що цей коментар друкований у советській Москві, треба розуміти потребу автора віру Єфросинії окреслити як «наївну». Не знаходимо ніде також підстав, щоб поважно брати твердження автора, що Єфросинія «чоловіка свого боялася», бо, мовляв, називала його на «ви». Авторів цієї праці про Чехова й Україну особисто відомі факти (навіть із власного родоводу), коли українка називала свого рідного брата на «ви», якого, однак, ніколи не боялася, але дуже респектувала.

Залишаємось, отже, з українським походженням Єфросинії в коментарях С. М. Чехова, з українськими свиткою, очіпком і релігійністю.

А ось як Марія Павлівна, рідна сестра Антона Чехова, пише про Єфросинію Омелянівну:

«Єфросинія Омелянівна, з дому Шимко, була по національності україночку, походила із селян села Зайцеве, недалеко від Кантемирівки. У моїй пам'яті вона збереглася як типова українка, і мова її була здебільшого українська» (Лист М. П. Чехової до О. Подільського, 20.IX.1953).

А про матір Чехова є свідчення Т. Л. Щепкіної-Куперник, що вона розмовляла «з характерним південним придиханням на літеру «г». (Чехов в воспоминаниях современников. М. 1960. стор. 270).

І ті «придихання на «г», природні для українців, обумовлені походженням і українською атмосферою предків Чехова, помітні також і в самого письменника.

А. Чехов, звичайно, володів дуже добре російською мовою, був класиком російської літератури. Але в його листуванні і творчості ми знаходимо дуже багато українізмів – часто свідомих, щоб надати колоритності своїм писанням, але дуже часто і невольних, підсвідомих. Цитуючи Чехова в перекладі на українську мову, ми будемо залишати його українізми в оригіналі, підкреслюючи їх.

Є в російській мові, наприклад, такі слова: «баба» «бабушка», «бабка» і навіть «бабуся». Але «бабуня» росіяни не кажуть і не пишуть. А Чехов: «Моя мила бабуня» (Лист Чехова до О. Л. Кніппер, 15.IX.1900).

Замість сказати по-російському «дневных», Чехов пише: «У мене в шафі зібралось багато сорочок денних і нічних» (Лист Чехова до О. Л. Кніппер, 9.XII.1902).

РЯСНІ УКРАЇНІЗМИ КЛАСИКА РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ...

Нема в російській мові слова «ведмедь», а є «медведь», що рівнозначне українському «ведмідь», і Чехов вживає його, пишучи: «На відсотки мені вже дають мої ведмеді».

По-російському можна «заасфальтировать», «заарканить», «заактивировать», але не можна «заарестовать» – це останнє може сказати лише українець, комбінуючи з українського «заарештувати». Це й робить Чехов: «Лікарі заарестовали мене» (Лист Чехова до Забавіна, 27.III.1897).

Ніякий «істинно»-російський письменник (та й не письменник) не замінить російського слова «пчела» на українське «бджола». Це й робить Чехов, нагинаючи цього іменника в множині на російський лад: «Я в нього один із солідних бджел» (Лист Чехова до О. П. Чехова, 3.II.1883).

Хоч по-російському мало б бути «голодать», «голодаете», Чехов пише: «Надіюсь, що Ви вже не голодуєте» (Лист Чехова до Лейкіна, 25.V.1887).

Такі і подібні їм помилки ні в якому разі не можна пояснити тим, що, мовляв, письменник писав на швидку, не мав часу на коректу. Навпаки, таке «пояснення» українізмів у писаннях Чехова якраз і свідчить про те, що ті українізми в нього з'являються підсвідомо, під впливом його українського походження. Бо якраз тоді, коли людина пише швидко, не маючи часу на мовну, граматичну чи іншу коректу, вона пише так, як думає.

Пишучи, Чехов дуже часто думав про українському. Тому й писав: «А чому б і не прийхати? Поблукали б і побалакали... Хай хоронять Вас українські Феї... Будьте здоровенькі. Ваш Чехов» (Лист Чехова до Смагіна, 30.I.1892).

Залюбки вживав Чехов також українські приказки, прислів'я в своїх листах, як: «Не було у баби клопотів, так купила баба поросю» або: «Це справа смаку. Хто любить попа, а хто попову наймичку» (Лист Чехова до Шаврової, 2. XII.1890); «На тобі, небоже, що нам не гоже» (Лист Чехова до Лінтварьової, 20.VI.1892).

Передаючи вислів якогось українця і пишучи про нього як про українця, а не хохла чи малороса, Чехов-гуморист пише російськими літерами: «Колы б я був царем, то вкрав бы сто рублев и втик» (Лист Чехова до Суворіна, 10.X.1888).

Ми навели тут лише кілька прикладів українізмів Чехова і то лише користуючись його листуванням.

ТАКА ВЖЕ ХОХЛАЦЬКО- КОЗАЦЬКА НАТУРА...

А тут ще розглянемо думки і свідчення сучасників Чехова про його походження та вплив того походження на характер письменника.

Росіяни-сучасники Чехова дуже виразно бачили в особі А. Чехова українця. Наприклад, І. Л. Щеглов (Леонтьєв), сучасник Чехова й автор спогадів про нього, характеризує український характер Чехова такими словами: «чисто хохлацька замкнутість», «хохлацько-козацька натура». Щеглов, пригадуючи свою зустріч із Чеховим, пише: «Відрізняючись чисто хохлацькою замкнутістю, Чехов цим разом, проти волі, збивався зі свого головного здержаного тону» (Чехов в воспоминаниях современников. М. 1952, стор.113).

Знову в іншому місці, згадуючи характеристику, яку дав А. Чехову інший його сучасник, П. А. Сергієнко, той же Щеглов пише: «Хоч П. А. Сергієнко в своїх спогадах про Чехова знаходить у ньому риси «гетевської організації», але Антон Чехов по своїй хохлацько-козацькій натурі був дуже далекий від педантичності Вольфганга Гете» (Чехов в воспоминаниях современников. М. 1952, стор. 118).

...Але найяскравіше виявляв себе Чехов як українець у своєму ставленні до рідного краю – України. І про те ставлення його самого і його рідні до рідного краю ми знаходимо багато свідчень самого Чехова в його листах.

...Тяготіння до України було не лише в самого Чехова – вся його сім'я, особливо батько, бажала б жити в Україні. «Вся моя родина проситься на південь... Мати і батько, як діти, мріють про свою Хохландію. Батько хотів би «попрощатися» з рідними місцями» (Лист Чехова до Кисельова, 15.II.1888).

«У своїх розшуках садиби я мав самотність – зробити ласку моїй матері, батькові, сестрі, взагалі всій сім'ї, котра помітно сумує за півднем».

...Отже, «московське життя», про яке він писав братові, отруювало життя молодого Чехова, отруювало в дечому і протягом усього життя письменника.

АНТОН ЧЕХОВ

Україна, натомість, завжди викликала в ньому захоплення, піддавала моральних і фізичних сил. На цьому останньому досить довго зупиняється один із об'єктивніших дослідників життя Чехова Е. Балабанович, справедливо стверджуючи в своїй праці про любов Чехова до України: «Чехов любив Україну, її народ, українські народні звичаї, народне мистецтво» (Е. Балабанович. Дом в Кудрине. М. 1961).

Автор також справедливо підкреслює, що в статтях і книгах про Чехова чомусь мало згадується про поїздки Чехова в Україну, а ті поїздки досить цікаві і дуже важливі для пізнання Чехова.

КУПИТИ В УКРАЇНІ ХУТІР І ПЕРЕБРАТИСЯ ТУДИ ЗОВСІМ...

І справді, ті поїздки і перебування Чехова в Україні відгукуються протягом усього життя письменника і відбиваються на його творчості. Де б Чехов не бував, Україна для нього найкраща. Навіть той же Таганрог. А коли мова про ріку Псьол, Луку, Суми, Полтавщину, то: «Аббация й Адриатичне море прекрасні, але Лука і Псьол

кращі. Венеція дуже нагадує Луку. Я кашляю. Якщо поважно захворію, то прийдеться півроку – рік пожити в рідному краї, тобто в Таганрозі, бо повітря рідного краю найздоровіше... Жаль, що я не багатий, а то б обов'язково купив би домик в Таганрозі, поближче до моря, щоб можна було де погрітися на старість».

Чехов усе своє життя мріяв про хутір в Україні, шукав купити, посилав сестру розшукувати, прицінювався, але так і не вдалося поселитися назавжди в Україні. Але бував він у різних місцях України дуже часто. Особливо був він закоханий у Полтавщину: «Вирішив... купити в Полтавській губернії хутір і перебраться туди зовсім на постійне місце мешкання. Геть із Москви!» (Лист Чехова до Шехтеля, 14.XII.1891).

«Виїжджаю на південь, в Полтавську губернію. Сестра поїхала туди купувати хутір» (Лист Чехова до Плещеева, 25. XII. 1891).

А ось як він характеризував українців, Україну: «Псьол пречудовий. Це така поезія, хоч відбавляй. Тепло, просторо, сила води і зелені, і предобрі люди... Народ все ситий, веселий, балакучий, дотепний.

Жебраків нема. П'яних я ще не бачив, а матерщину чути рідко, та й то у формі більш-менш художній» (Лист Чехова до Лейкіна, II.V.1888).

І він радісно повідомляв: «І так, я їду в Україну, а Ви... залишайтеся в тундрі» (тобто в Петербурзі – прим. І. О.) (Лист Чехова до Щеглова, 15. IV. 1888).

Така характеристика України й українців була зроблена Чеховим, самозрозуміло, у порівнянні з відомими йому характером і побутом росіян разом із їхніми жебраками, п'яницями і матерщиною та кліматом Москви і Петербурга.

Бо все те було чуже Чехову, хоч видавничі, фінансові, театральні справи і змушували його бути близько тодішніх центрів культурного життя в країні. Українські Сорочинці, Миргород, Гоголь... Все це страшенно імпонувало Чехову, і він почував себе дома, а не в чужій, «холодній», «олив'яній» Москві. В Україні він хотів купити хутір не лише для себе, а й для інших письменників: «Здається, куплю хутір... Влаштую кліматичну станцію для літературної братії. Місце гарне, смішне: Миргородський уезд Полтавської губернії» (Лист Чехова до Баранцевича, 12.VIII.1888).

Любов Чехова до України і людей в ній була не користолюбна, справжня, доброзичлива.

Чехов дбав про освіту і культурний розвиток не лише йому рідного Таганрога, а й інших міст України, як Харків чи Ростов, які він називає столицями: «Якщо десь... торчать у шафах непродані примірники, то це не значить, що обидві столиці, Ростов і Харків, мусять бути позбавлені приємності купувати мою книжку» (Лист Чехова до О. П. Чехова, 28.VIII.1888).

Також перший успіх тепер відомої на весь світ Чехової «Чайки», яка не мала успіху в Петербурзі, був не в Москві, а в Києві в 1896-му році:

«Тут вона була зустрінута дуже уважно. Глядачам вона подобалася. Фейлетоніст «Київського Слова» Кремінь заявив, що «великий талант А. Чехова в кожній фразі, в кожному слові цієї 4-х акт. п'єси» (Юрій Соколов. Чехов. М. 1930, стор. 254–5).

Як бачимо, Україна першою зрозуміла Чехова і відповідно оцінила його драматичний твір, його талант.

Усі ці факти ставлення Чехова до рідного краю, ясно розкидані в його листуванні, обумовлені, звичайно, не лише його українським походженням-родоводом, чудовим кліматом його рідного краю, а й зв'язками Чехова з українцями або з письменниками і культурними діячами українського роду, ба й навіть із росіянами, які прихильно ставилися до українців і України, включно з такими, що симпатизували українським національно-визвольницьким прагненням.

Скорочено. Правопис і стилістику автора переважно збережено. – Ред.

АНТОН ЧЕХОВ

Віднесені вітром

Артур БЕРКУТ, Людмила ЩЕКУН

Ялтинський дім Антона Павловича Чехова – пам'ятка національного значення. Але впродовж останніх років музей отримує кошти тільки на зарплату співробітників та оплату комунальних послуг і охорони...

Історична довідка. За порадою лікарів 1898 року Чехов вирішує оселитися в Ялті, куди переїздить разом зі своєю матір'ю і сестрою Марією.

Письменник придбав невелику земельну ділянку і побудував двоповерховий будинок із мезоніном, названий сучасниками «Білою дачею». Тут він мешкав із 1899 по 1904 рік.

Завдяки старанням сестри на Білій дачі все лишилося так, як було 1 травня 1904 року – в день від'їзду Чехова із Ялти. Відразу по закінченні громадянської війни в Криму, навесні 1921 року Ялтинський військово-революційний комітет ухвалив рішення зберегти будинок, а Марії Павлівні доручили очолити роботу по організації музею. До останнього дня свого життя (15 травня 1957 року) протягом 36 років Марія Чехова була директором закладу.

У будівлі збереглися їдальня, спальня і кабінет письменника, а в одній із кімнат відкрита історико-літературна експозиція.

Упродовж п'яти з половиною років, які Антон Чехов мешкав у Ялті, садиба була своєрідною Меккою. Хто тільки не відвідував її: Горький, Короленко, Купрін... Ці стіни чули голос Федора Шляпніна, виконували на фортепіано свої твори Сергій Рахмнінов і Олександр Спендіаров, Костянтин Станіславський, Володимир Немирович-

Данченко, Віра Комісаржевська та багато інших видатних діячів російської культури були гостями Антона Чехова.

Наприкінці січня поточного року в Домі-музеї Антона Чехова в Ялті урочисто відзначили 150-у річницю із дня народження великого письменника. До цієї дати співробітники музею підготували три нових виставки, а у відділі «Чехов і Україна» відкрилася експозиція «Чехов-мандрівник».

Невдовзі, коли ще не вщух святковий настрій від урочистих заходів, садибу письменника спіткали, м'яко кажучи, дуже неприємні події. Ні, йдеться не про вандалів. Усе до банального дуже просто! Вночі 16 лютого «пориви ураганного вітру» позривали значну частину даху експозиційного корпусу садиби. Співробітники музею власними силами затягнули дірку поліетиленовою плівкою. Але за кілька днів вітер-бешкетник знову «пожартував».

Дах було зірвано із обох боків. За словами директора Ялтинського будинку-музею Антона Чехова Сергія Петрука, – будівлю фонду зведено ще у 1964 році, і відтоді ніхто нічого не змінював.

За підрахунками, щоб «підлатати» дах, потрібно близько 50 тисяч гривень. Але, кажуть співробітники музею, такий косметичний ремонт протримається до першого більш-менш сильного вітру.

Наразі музейники власноруч спорудили за власний рахунок такий собі імпровізований намет – затягнули дах водонепроникною плівкою. Із урахуванням мінливості кримської погоди – чи надовго це?

Певна річ, проблеми накопичувалися не один день. Зовнішні фасадні роботи потребують 60 тисяч доларів. Ремонт даху адмінбудівлі, де розташовані фондо-

сховище та літературна експозиція, обійдеться в 40 тисяч доларів. Довести до ладу систему опалювання – ще 30 тисяч доларів. Усі ці проекти й кошториси – лише верхівка айсберга. Про протизсувні, дренажні роботи, зміцнення фундаменту музею та ремонт старої проводки – годі й говорити.

За словами завідувачки відділу експозиції Ангеліни Ханило, яка до речі, працює в музеї із 1946 року (була знайома ще із сестрою Чехова), головною проблемою Білої дачі є те, що будував її молодий і недосвідчений московський архітектор, котрий не врахував місцеві ґрунтові та сейсмологічні особливості, фундамент зроблений неналежним чином. Велика кількість дрібних архітектурних помилок зараз спливає на поверхню та ускладнює і без того жалюгідне становище будівлі: дім, викладений із бутового каменю, через зсуви ґрунту буквально тріщить по швах.

– А ще, – додала хранителька музею, – коли гроші все-таки знаходяться, ремонт роблять (через відсутність великого кошторису, звичайно, якомога дешевше) не професіонали, а шабашники. Маємо яскравий приклад: півтора роки тому найняли будівельників, а вигляд будинку нині такий, начебто ніхто нічого не робив узагалі. Тому ремонтом повинні займатися високосвідчені фахівці із «Укрреставрації». І обов'язково за підтримки держави.

Але належної уваги влади до музею Чехова немає. Спонсорська ж допомога або незначна, або (наприклад, якщо вона із за кордону) піддається таким бюрократичним перепонам, що подолати їх видається безнадійною справою.

Біда, як відомо, не приходять одна. Під загрозою сам меморіальний будинок. Тут «бешкетує» плісневий грибок, і загроза цілком реальна. Грибок уже облаштувався на зведеннях арок; про штукатурку, що обвалюється величезними шматками, годі й говорити. Якщо нічого не робити, то взагалі можемо не зберегти чеховський музей для нащадків.

Музейники вже звикли і до протікаючого даху, і до холодних батарей. Куди гірше, що до цього «звикла» влада. Культурна сфера ніколи не вписувалася у концепцію економічної доцільності, та й інвестиції в культуру рідко приносять фінансову віддачу... Ось і виходить, що підтримка оселі Чехова безпосередньо залежить від політичної кон'юнктури. Нещодавно, ще кандидатом на посаду Президента України, Віктор Янукович пообіцяв Ялтинському чеховському музею капітальний ремонт уже в поточному 2010 році...

Сподіваємося, слова Президента не розійдуться із його справами.

(Закінчення в наступному номері)

На знімках: Ялтинський дім Антона Чехова викладений із бутового каменю, через зсуви ґрунту буквально тріщить по швах

Фотознімки Людмили ЩЕКУН

редактор рубрики
Віра КАРПЕНКО

бібліотеки

■ РОЗПОЧАВСЯ ПОЗИТИВНИЙ РУХ

Цього року Всеукраїнський день бібліотек пройшов під гаслом «Бібліотек@ – світ нових можливостей».

2010 рік для бібліотек Вінниччини – новий етап розвитку. Ініціювали його Українська бібліотечна асоціація та проект «Бібліоміст». Новий етап не тому, що кілька бібліотек отримали комп'ютери та безкоштовний інтернет, а тому що всі сільські ради, районні відділи культури та громади мають намір працювати у проектах, розпочали ремонти закладів, фінансують поповнення фондів, шукають спонсорів... Цей позитивний рух налаштовує на гарне майбутнє наших книгозбірень. Уперше за бюджетні кошти ми придбали ІРБІС 64 – не тільки для обласної бібліотеки, а і для районних ЦБ! Розробили регіональний проект розвитку культури до 2015 року, заклавши туди свої мрії та бажання.

Наталія МОРОЗОВА,
директор Вінницької ОУНБ імені К. Тимирязєва

■ ЛІКУВАННЯ СЛОВОМ

Цьогоріч Львівській обласній бібліотеці для дітей виповнилось 70. І цей ювілейний рік видався дуже насиченим на події. Наша бібліотека виграла два гранти. Перший – конкурс у рамках ініціативи «Навчально-інноваційні бібліотеки» від програми «Бібліоміст», в межах якого відбудеться відкриття навчального бібліотерапевтичного центру «Ковчег». Наші працівники опанують бібліотерапію – лікування людини словом, книгою. До цього залучатимуть також дітей із неблагополучних сімей.

Друга перемога – у проекті «LEAP-2010: оновлення техніки для успішних інтернет-центрів». Ці здобутки допоможуть оновити та усучаснити комп'ютерне обладнання та відкрити wi-fi точку доступу для студентів.

Лариса ЛУГОВА,
виконуюча обов'язки директора
Львівської обласної бібліотеки для дітей

Бібліотеки комп'ютеризують

Світлана СОКОЛОВА

В країні за підтримки Міністерства культури і туризму України впроваджується програма «Бібліоміст», яка модернізує доступ до інформації в публічних бібліотеках

Програма є частиною ініціативи «Глобальні бібліотеки» за фінансування Фондації Білла та Мелінди Гейтс та підтримки Агентства США з міжнародного розвитку. Започатковує «Бібліоміст» в Україні Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів. А Українська бібліотечна асоціація розробила навчальну програму, за якою зараз навчаються та вдосконалюють професійну майстерність бібліотекарі країни.

– На даний момент комп'ютерною технікою обладнано вже близько 200 бібліотек, в яких надаватиметься вільний безкоштовний доступ до

інтернету. За наступні роки діяльності планується обладнати близько 1,5 тисячі, – повідомив Матей Новак, виконуючий обов'язки директора програми «Бібліоміст».

Корпорація Microsoft безкоштовно передасть публічним бібліотекам нашої країни програмне забезпечення на суму понад 4 млн доларів США. Частина цих ко-

штів уже витрачена, оскільки є вже обладнані «хатини читальні». Але, як зауважив Матей Новак, основною інвестицією в українські книгозбірні є 25 млн доларів, надані Фондацією Білла та Мелінди Гейтс.

У кожному обласному центрі України створені тренінгові центри, щоб навчати бібліотекарів надавати послуги з використанням інтернету. Заохочуються інновації. Так, конкурс проектів співпраці бібліотек із місцевими громадами, спрямований на вивчення потреб читачів на місцях, допоможе створити нові послуги.

Заступник міністра культури і туризму України Ольга Бенч зазначила, що програма «Бібліоміст» обрана для найшвидшої комп'ютеризації бібліотек та надання доступу до інтернету. Вона дозволить забезпечити насамперед ті з них, які найбільше потерпають у фінансовому й інших планах, зокрема сільські.

Фото авторки

Професійне вдосконалення – насамперед!

Уже 15 років в Україні існує громадська організація, що об'єднує бібліотекарів та небайдужих до бібліотечної справи, – Українська бібліотечна асоціація. За цей час нею було започатковано багато ініціатив

Асоціація прагне до розвитку й розбудови. Активно триває процес створення та реєстрації її регіональних відділень, нових секцій, починають працювати адвокаційні програми, набули нової якості тренінги для бібліотекарів, оновлюється веб-сайт, втретє проходить надзвичайно цікавий конкурс «Бібліотека року» та ефективно працює виконавчий офіс.

Бібліотекарі як спеціалісти із надання інформаційних послуг покращують професійну підготовку у тренінгових центрах, відкритих за підтримки програми «Бібліоміст» у кожному облас-

ному центрі України, а також у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Українська бібліотечна асоціація з 2009 року є членом Міжнародної федерації бібліотечних організацій та асоціацій (IFLA), що дозволяє встановлювати партнерські стосунки з колегами з бібліотечних асоціацій інших країн, брати участь у засіданнях секцій, семінарах, круглих столах, міжнародних програмах і проєк-

тах. Цьогоріч на конференції федерації урочисто оголошено про отримання Українською бібліотечною асоціацією спеціального гранту IFLA із організаційного розвитку бібліотечних асоціацій, що передбачає проведення циклу семінарів та інших заходів у 2010–2012 роках.

Серед найближчих планів організації – надавати підтримку у реалізації програми «Бібліоміст», запропонувати новий формат проведення Всеукраїнського дня бібліотек, започаткувати щорічні тематичні конференції, розвинути ідею підтримки регіональних ініціатив у форматі «Бібліотечна столиця року» та інші заходи.

Ірина ШЕВЧЕНКО,
заслужений працівник культури України,
президент Української бібліотечної асоціації

На знімку: семінар-тренінг для представників обласних універсальних наукових бібліотек

головний редактор журналу
«Український театр», редактор
рубрики «Театр»
Алла ПІДЛУЖНА

театр

■ ПЕРЕМОЖЦІ «СІЧЕСЛАВНИ»

На Дніпропетровщині увісімнадцяте пройшов традиційний фестиваль «Січеславна». На конкурс було представлено 30 вистав театрів Придніпров'я. Гран-прі «Січеславна-2010» отримав головний художник Дніпропетровського муніципального «Театру актора і ляльки» Віктор Нікітін. Серед переможців – молодий хореограф, автор сценографії та костюмів сучасного балету Закулісса Дмитро Омельченко. Вистава, яку можна назвати «філософією балету», йде на сцені Дніпропетровського театру опери і балету. Також Дмитро отримав звання кращого балетмейстера, а безпосередньо вистава – визнана кращою за пластику.

Запроваджено на «Січеславні» нову номінацію – «Лицар театру». Цією відзнакою відзначені знані дніпропетровські митці, популярні актори – Людмила Вершиніна та Жан Мельников (Театр російської драми імені М.Горького), Лідія Кушкова та Михайло Чернявський (Український театр імені Тараса Шевченка).

Наталія АНДРЮЩЕНКО

■ ЗА МЕЖИ ТЕАТРУ

Головний редактор російського журналу «Театр» і один із засновників Міжнародного фестивалю «NET» Марина Давидова на російському порталі OpenSpace.ru повідомила, що в жовтні вийде перше число оновленого видання.

На її думку, театр у вузькому і звичному розумінні цього слова став грати меншу, ніж раніше, роль у житті суспільства та інтелектуальної еліти. Натомість, навколишнє життя все більше театралізується. Духом театральності пронизані сучасні музика, поезія, виставки мистецтва. Про спорт і політику годі й говорити, коли навіть в економіці нині можна віднайти театральні прийоми і засоби. Театр вийшов із берегів, відповідно журнал повинен реагувати на ці зміни.

У новій версії часопис складатиметься із трьох основних розділів: «Театр на сцені», «Театр поза сценою» та «Театр поза межами театру». А самі матеріали торкатимуться не тільки звичних театральних тем, а й глибинних соціологічних та культурологічних аспектів. Перше число ознайомить із нарисом про Піну Бауш, про те, як міграції акторів у московських театрах фактично знищили поняття «репертуарного театру», а також із блоком матеріалів, присвячених загадковій та сповненій протиріч постаті Георгія Гурджієва, який вплинув на таких діячів світової сцени, як Пітер Брук та Єжи Гротовський. У журналі будуть і надалі публікуватися п'єси, а відтепер там з'являться ще й «жовті сторінки».

Наталія СОКОЛЕНКО

миграції московських артистів
упраздняють поняття «репертуарний театр»

Обійшлися без гран-прі

Наталія СОКОЛЕНКО

В Ялті проходив III Міжнародний театральний фестиваль «Театр. Чехов. Ялта». Свої вистави показали колективи із Азербайджану, Німеччини, Ізраїлю, Італії, Іспанії, Литви, Молдови, Сінгапуру, України та Росії

Було також проведено низку майстер-класів, відкритих репетицій, зустрічей із драматургами. Відкрив фестиваль Національний театр імені Івана Франка спектаклем В. Козьменка-Делінде «Одруження» М. Гоголя.

Власне, лише частина вистав поставлена за творами Чехова. Це «Чайка» Донецького обласного театру юного глядача з Макіївки, «Вишневий сад» Львівсько-

го духовного театру «Воскресіння», «Таємні записки таємного радника» московського театру «Ермітаж», «Наречена» Мадридського камерного театру ім. А. Чехова в Іспанії, «Дуель для слабких створінь» – антреприза московської компанії «Аметист», «Коли сонце у вечірню годину» санкт-петербурзького театру «Острів». В режимі

майстер-класу була показана робота «Репетируємо Чехова» італійських акторів Академії Армата Бранкалоне (м. Маса).

Окрім цього цікавими постановками порадували глядачів Сінгапурський театр китайської опери – «Інтриги імператорського двору», Російський драматичний театр Литви – «Сволочна любов» у режисурі Агнюса Ян-

кавічюса та інші. Афіша була різноманітною – у ній поєдналися класика і сучасність, експериментаторські пошуки і ретельна робота за «системою», лірика змінювалась бадьорим авангардом.

Певно, саме ця барвистість завадила журі, аби визначити головну подію фестивалю. Тому звання лауреата та призу «Кришталевий фронтон» у різних номінаціях були удостоєні усі учасники форуму.

Із мовою в серці

В Одесі водинадцять відбувся загальнонаціональний конкурс «Українська мова – мова єднання», що проводиться за ініціативи Одеської обласної організації Національної спілки журналістів України (голова оргкомітету Юрій Работін)

У міжнародному форумі брали участь словолуби та мовознавці України, Росії, Білорусі, Молдови, Польщі, Чехії, Канади, США та інших країн. Посилувати вагу і значення державної мови в суспільстві, розвивати засади мовної культури серед українців, прищеплювати любов і повагу до рідного слова – основна ідея заходу.

Девізом став вислів великого українця і патріота Пантелеймона Куліша: «Рідне слово, рідний розум, рідна й правда буде». В рамках конкурсу було започатковано міжнародні акції: «Подаруй дітям-українцям Молдови книжку!», в ході якої в школи і бібліотеки сусідньої держави було передано близько 15 тисяч книжок, зібраних в

Одесі, та «Преса як фактор довіри між народами». Під час останньої журналісти відвідали 13 міст-героїв України, Росії та Білорусі.

На цьогорічний конкурс було подано 278 творчих доробків засобів масової інформації та окремих авторів. Це засвідчує неослабну увагу журналістів, літераторів, письменників, учителів, митців, студентів, учнівства до питань плекання рідного слова, формування в суспільстві засад мовної культури.

Визначення найкращих проводилося за номінаціями: «Квітни, мово наша рідна», «Мовне багатоголосся», «На видноті всього світу», «Первоцвіт». У кожній з них переможці посідали перше, друге та третє місце. На кожне місце претендувало кілька учасників. Таким чином, нагороди конкурсу з Одеси поїхали до багатьох міст України та за її межі.

А оргкомітет вже готується до конкурсу наступного року і приймає нові роботи до розгляду.

Одним із переможців XI загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» став часопис, що входить до ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України» – журнал «Український театр».

Вітаємо колег, зичимо нових творчих звершень і перемог!

Видавнича Рада

театр

■ **ДОНЕЦЬКА МУЗДРАМА В КИЄВІ**

В Києві відбулися гастролі Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру. На сцені Національного театру російської драми імені Лесі Українки були показані легенда про кохання «Наречена ранкової зорі» Алехандро Касони у постановці Євгена Курмана, мюзикл «Службовий роман (Глорія)» Юрія Квасниці та Анни Багряної у постановці Вадима Пінського та відверта комедія «Ladies night. Тільки для жінок» Ентоні МакКартена та Стівена Сінклера у постановці Олександра Аркадіна-Школьника.

Останній спектакль подивився міністр культури і туризму України Михайло Кулиняк. Гастролі відбувалися за підтримки Міністерства культури і туризму України.

■ **ПОЛЬСЬКИЙ ТЕАТР: БЛІЦКУРС**

У Національному центрі театрального мистецтва імені Леся Курбаса польські театрознавці провели низку лекцій, присвячених історії та сучасності польського театру. Ця подія стала можливою завдяки співпраці Центру імені Курбаса та Центру імені Єжи Гротовського у Вроцлаві.

Кияни змогли більше ознайомитися із творчістю Юліуша Остерви, сучасника Леся Курбаса, самого Єжи Гротовського, Тадеуша Кантора та із сучасними театральними колективами, які працюють зі спеціальними музичними техніками, досліджують традиційні та старовинні техніки співу.

Вступну лекцію, присвячену одному з найвидатніших польських режисерів сучасності Крістіану Люпі та його учням, прочитала Анна Селятицька, волонтер за програмою Європейської спільноти «Молодь в дії», яка й виступила ініціатором подібної співпраці наукових центрів.

У листопаді цього року у Вроцлаві українські науковці прочитають цикл лекцій, присвячених уже українському театру.

Тонкою ниточкою століть

Алла ПІДЛУЖНА

У київському авторському театрі «Студія Паріс» відбулась чергова прем'єра. Цього разу схильна до оригінальності та творчого експерименту актриса і режисер Лариса Паріс звернулася до творчості видатного грецького поета Яніса Ріцоса

П'єсу знаменитого грека «Ісмена» вона назвала «Інфанта Ісмена», визначивши жанр як історію загибелі одного сімейства у розповіді останнього представника колись багатого і славного роду. Ріцос, як і належить грекові, захоплювався античністю, твір циклу «Четвертий вимір» присвячений Ісмені, в грецькій міфології дочки фіванського царя Едіпа та Іокасти, сестра Антигона, яка не змогла розділити героїчну рішучість сестри щодо поховання брата Поленіка наперекір рішенню царя Креонта.

Лариса Паріс робить із п'єси моно-виставу, хоча під час дії й веде діалог із удаваним офіцером. Він приніс їй, старіючій спадкоємиці могутнього роду, кошик із фруктами. Сценічний простір, а це велика кімната, де глядацька зала та сцена знаходяться в одній площині, представляє собою ніби анфіладу кімнат палацу, де блукає, наче тінь, Ісмена, поглинута у свої думки та спогади. Паріс у такому темпоритмі і розпочинає виставу – неспішно, ніби згадуючи давні події, вона веде свою оповідь. Одягнена дивно, тембр голосу

своєрідний, інтонації загадкові... Актриса проникливо виголошує дивовижної глибини текст Ріцоса, в якому зосереджено філософський підсумок будь-якого людського життя. На прикладі однієї родини античних часів, він намагається зробити узагальнення, б'ється над питанням, що таке людське життя, для чого воно дається, що головне повинна зробити в ньому людина. Чи не зробити? Простір, де діє Ісмена-Паріс, заставлений усілякими предметами, за якими важко впізнати епоху. Ніби навмисно зроблено так, що в ньому змішалися епохи, часи, історії всіх народів. Спокій, одноманітність, безбарвність голосу актриси підкреслює чи не найголовнішу думку вистави – навіть коли життя прожите, зрозуміло його безглуздя, душа не заспокоюється, весь час повертається і повертається до минулого в спробі прожити давні події ще раз. І щось змінити?

У полон чудового тексту Ріцоса, його дивовижних словосполук, мальовничості картин, які він народжує своєю уявою, багатства образів, метафор, заворожуючого ритму, що нагадує стиль античних трагедій, потрапляєш із перших хвилин вистави. Хочеться слухати і слухати ці роздуми поета, викладені так мудро, красиво. Ларисі Паріс удається передати стиль письма Ріцоса. Вона заглиблено веде мову сама із собою, відверто «оголюючи» душу, зосереджено поринаючи у минуле, доводячи, що на схилі віку у людини немає великої радості, а є лише велика туга. За тим, що не повернути.

Щось декадансне проглядається в образі Ісмени-Паріс, яка в довгій сукні і капелюсі із широкими полями томно рухається «колами» сцени. Вона кружляє кліткою, яку вигадала сама для себе, – втомлена та зневірена тигриця.

Заворожуюче дивне відчуття залишається від вистави «Інфанта Ісмена». Ніби ти поринув у глибину століть, тонкою ниточкою (може Аріадни?) пройшов від античності до сучасності, пересвідчився, що за всіх часів людина – лише людина. І просто-таки застиг у захваті від глибини думки Яніса Ріцоса: «Іноді я запитую себе: що ж виходить, ми народжуємось лише для того, щоб самим пересвідчитися, що помремо? Втім, в паузах між такими запитаннями проходить усе життя».

Фото Світлани МІНАКОВОЇ
На знімку: Лариса Паріс у виставі
«Інфанта Ісмена»

Як не пороблено, то поРОКовано

71-й сезон прем'єрою «Гамлета» Вільяма Шекспіра розпочав Волинський обласний український музично-драматичний театр

Трагедія Шекспіра у вирішенні режисер Петра Ластівки прозвучала актуально. Сучасність проривається крізь усі шпарини цієї начебто стилізованої під епоху Відродження постановки. Для музичного оформлення режисер підібрав звуко-

ряд із рок-музики. Його задум у художньому оформленні підтримала художник по костюмах Ольга Баклан.

Якщо придивитися уважно, то за зовнішніми прикрасами ренесансових костюмів проглядає сучасна основа – джинси, куртки, «косухи».

Олександр Оверчук створив багатофункціональне сценографічне оформлення, основними елементами якого є завіса, що дозволило вдаватися й до елементів театру тіней, та знак траурної та святкової трапез – столи на коліщатках, що слугують і тронем, і – вже наприкінці вистави – трунами.

Роль Гамлета виконує молодий актор Дмитро Репюк. Саме він із усіх персонажів вистави найбільше нагадує представника молодіжних субкультур, яким, мабуть, просто «роковано» виступати проти будь-якої несправедливості, відвойовуючи і собі місце під сонцем. Прогнозований і очікуваний протест, екзальтація і пошуки правди.

Надія СОКОЛЕНКО
На знімку: Гамлет – Дмитро Репюк

редактор рубрик
«Сучасна музика»,
«Хореографія»
Наталія ЗІНЧЕНКО

репортер

«Україні» 40 років

Наталія ЗІНЧЕНКО

Великим концертом майстрів мистецтв «Друзі вітають палац «Україна» відзначено сорокаріччя від дня відкриття Національного палацу мистецтв. В урочистостях узяли участь артисти з Росії, Білорусі, Грузії, Латвії, а також молоді українські виконавці

Того вечора відбувся останній виступ народного артиста України, композитора Миколи Мозгового, під час якого він заспівав: «Край, мій рідний край» (генеральний директор-художній керівник палацу «Україна» відкривав концерт). Метра української естради змінив на сцені хор імені Григорія Верьовки, який подарував йому булаву як символ гетьманської влади.

Представники Кубанського козачого хору, котрі невдовзі святкуватимуть ювілей свого колективу, вручили панові Мозговому атрибути отаманської влади – кубанку, бурку і... батіг.

У концертній програмі виступили й інші відомі колективи, серед яких ансамбль танцю імені Павла Вірського, білоруські «Песняри», Кубанський козачий хор і солісти – Нані Брегвадзе, Лайма Вайкуле, Валерій Меладзе, Микола Мозговий, Ані Лорак, Олександр Пономарьов, Наталія Валевська, Анастасія Приходько. Уславлені гості охоче згадували свої виступи на сцені славетного палацу.

За роки існування «Україна» приймала багатьох видатних українських і всесвітньо відомих митців, зокрема Дмитра Гнатюка, Анатолія Солов'яненка, Євгенію Мірошніченко, Софію Ротару, Назарія Яремчука, Хуліо Іглесіаса, Енріке

Іглесіаса, Монсеррат Кабальє, Патрицію Каас, Браяна Адамса, Джо Коккера, Хосе Каррераса, Тото Кутуньо, Стінга, Лучано Паваротті...

Саме тут проводилися загальнодержавні й міжнародні громадсько-політичні заходи: засідання Європейського банку реконструкції та розвитку; інавгурація президентів України; урочистості, присвячені 2000-літтю Різдва Христового; святкування Дня незалежності України та інших знаменних подій.

Відкрився найбільший в Україні центр культури і мистецтв у квітні 1970 року до 100-річчя Володимира Леніна. У будівлі, яка має форму трапеції, понад 300 приміщень. Палац на Червоноармійській спорудили на місці колишнього ринку, який перенесли на вулицю Горького і зробили критим.

У 1970-ті газети писали, що «споруда стала яскравим прикладом зрілого конструктивізму радянської доби в естетично виваженому і ретельно гармонізованому варіанті».

У народі новобудову називали «українським палацом з'їздів», за аналогією із московським Кремлівським палацом з'їздів. Щоправда, у

Києві зал був розрахований тільки на 3714 місць, тоді як у Білокам'яній – 4000. За часів СРСР жоден республіканський зал не міг перевищува-

репортер

ти за кількістю місць (а значить, і чисельністю відвідувачів) головний палац країни – у столиці СРСР Москві.

Українські архітектори вирішили вразити якщо не кількістю, то красою, удавшись до простих і легких сучасних форм. Це їм, треба визнати, вдалося. Було використано монументальну урочистість класичних амфітеатрів, а динамічний імпульс споруда отримала завдяки граціозно та елегантно вигнутій 125-метровій лінії фасаду.

Внутрішнє оздоблення також відрізнялося від кремлівського. Крісла були ніжного лазурового кольору (на відміну від червоних компартійних у Москві).

Урочистого вигляду будинку надавали застосовані матеріали: граніти для фасадів Жежелевського, Янцевського й Токівського родовищ, вапняк Альмінського і білий мрамур Коелгінського родовищ.

При оформленні інтер'єрів фойє, партеру і балконів використовували омелянівський і токівський червоні граніти, блакитні із прожилками туфи Закарпаття, білий уральський мрамур і газган, а також казахський черепашник світло-рожевого відтінку.

Відвідувачі захоплювалися куточками живої природи: зимовим садом і мініатюрним басейном в оточенні ма-

льовничих валунів, ялинок, квітів і папороті...

«Україну» проектували архітектори П. Жилицький і І. Вайнер під керівництвом автора проекту, заслуженого архітектора УРСР Євгенії Маринченко. Батьки унікальної споруди удостоєні Державної премії України імені Тараса Шевченка.

Після капітального ремонту (1996 року) палац «Україна» прикрасили велика бенкетна зала, прес-центр, оснащений найсучаснішим технічним

обладнанням (конференц-система, апаратура для синхронного перекладу, мультимедійні проектори, екрани, DVD-програвачі, відеомікшерний пульт), зала для переговорів.

Крісла в кіно-концертному залі обладнали пристроями для перекладу на шість мов (останніми роками саме тут проходять Усесвітні конгреси українців). Було також замінено деякі облицювальні матеріали. Зокрема, уральський камінь замінили високоякіс-

ним грецьким мрамуром. Встановили й нові світильники. Кришталеві люстри виготовила тернопільська «Ватра». Бенкетну залу прикрасили гобелени із зображенням чотирьох історичних столиць України – Києва, Батурина, Глухова та Чигирини часів Гетьманщини. Реставрація обійшлася в 100 млн дол. А через два роки – у квітні 1998-го – палац отримав статус національного.

Фотознімки Юрія ШКОДИ

заступник головного редактора Видавництва, редактор рубрик «Богема», «Далі буде» Алла ЧЕРДИНЦЕВА

далі буде

Трейсі Емін: жінка, що продала свій біль

Англійська художниця Трейсі Емін, одна з найвідоміших представниць групи «Молоді британські художники», після семи років щасливого родинного життя розлучилася зі своїм цивільним чоловіком фотографом Скоттом Дугласом через його роман із супермоделлю Наталею Водяною. Емін можна привітати: тепер про 47-річну «жінку-скандал» знають навіть обивателі по обидва боки Атлантики

Трейсі народилася 3 липня 1963-го в містечку Кройдон у передмісті Лондона. У 1980 роки її зарахували на дворічний курс дизайну в Медвей-коледж. Її оцінки після першого семестру жахали: дизайн – о, малюнок – о і ще три «о»! Утім, у 1987-му в лондонському Королівському коледжі мистецтв Емін прослухала курс живопису, отримавши ступінь магістра. Вивчала вона і філософію у Біркбеку (коледжі Лондонського університету).

Наприкінці 1980-х Емін припинила малювати і знищила всі свої роботи. Фото цих картин стали частиною її першої персональної виставки у знаменитій галереї White Cube «Моя Головна Ретроспектива».

Експозиція також містила особисті світлини та предмети, які більшість художників не запропонували б для привселюдного показу. Зокрема, обурення відвідувачів викликала пачка цигарок, які улюблений дядько Трейсі тримав, коли потрапив в автокатастрофу (інсталяція «Дядько Колін»).

На початку 1990-х Трейсі створила перші знамениті «роботи на тканині». На величезних стьобаних ковдрах вона вишивала експресивні слова і фрази, за допомогою яких повідомляла світові про свої суперечливі відчуття і різні, часто непривабливі, подробиці біографії.

Слава на Емін після її участі у програмі 4-го каналу в 1997 році. Це було серйозне телешоу, а гостя була абсолютно п'яна.

У 1999-му Емін номінувалася на Turner Prize і показала зараз знамените «Мое Ліжко» в Галереї Тейт. Тут вона знову представила своє життя, нічого не приховуючи: неприбране ліжко із брудною білизною, використаними презервативами і прокладками, а також інші особисті предмети. Емін провела на ньому кілька днів, перебуваючи в депресивному стані на межі самогубства із-за проблем у взаєминах із коханим.

Ще однією з найвідоміших робіт художниці «Усі, з ким я будь-коли спала в 1963–95 роках» є намет із іменами всіх, із ким вона спала в цей період. На стінах «брезентового будинку» панянка перерахувала не лише своїх сексуальних партнерів, а й родичів, із якими спала в дитинстві, брата-близнюка і двох абортіваних дітей.

Нині Емін – дійсний член Королівської Академії мистецтв. Критики хвалять її за вірність концептуальному мистецтву. Про останнє директор Інституту сучасного мистецтва в Лондоні Айван Массов якось зопалу заявив, мовляв, це «повна нісенітниця».

«Британському світу мистецтва загрожує зникнення у власній дупі», – писав Айван Массов. На це Емін відповіла, що Массов повинен забратися геть із посади директора Інституту сучасного мистецтва, якщо не в змозі оцінити, чим керує.

ПРОЕКТ ПІДТРИМУЄТЬСЯ готелем «Хаят Рідженсі Київ»

- **Наші постійні партнери:**
Посольство Японії в Україні
Французький культурний центр
Британська Рада в Україні
Німецький культурний центр
«Гете-Інститут в Україні»
Польський інститут у Києві
Чеський центр
Готелі «Premier Palace», «Opera»
Авіакомпанії AIRFRANCE, KLM, WINDROSE
«Туристичний інформаційний центр»

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КІОСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ. Всеукраїнський культурологічний тижневик. Виходить із 7 жовтня 1923 року

ЗАСНОВНИКИ: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

ВИДАВЕЦЬ: ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України». Директор Вікторія КАРАСЬОВА

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Анатолій СЕРИКОВ

ВИДАВНИЧА РАДА: Володимир БУРБАН, Ольга ГОЛИНСЬКА, Антоніна ЖИХОРСЬКА (вчений секретар), Орест КОГУТ (заступник голови), Володимир ОНИЩЕНКО, Алла ПІДЛУЖНА, Наталя ПОТУШНЯК, Анатолій СЕРИКОВ (голова ради), Анатолій СИТНИК, Людмила ЧЕЧЕЛЬ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
ТЕЛЕФОН: 201-66-55 (багатоканальний), ФАКС: 201-66-54
E-mail: cultzhyttya@ukr.net

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію КВ №1026 від 26.10.1994
ДРУК: 01034 вул. Гончара, 30-А. СПП «Інтертехнодрук»
За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці. Думки авторів публікацій можуть не збігатися із позицією тижневика. Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви. При використанні матеріалів посилення обов'язкове. Наклад 1673

ЦІНА ДОГОВІРНА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 60969